

Sijoittajakoulu lukiolaisille

Sijoitussuunnitelma

Menestyvällä sijoittajalla on yleensä kirjallinen sijoitussuunnitelma, joka tukee johdonmukaista sijoitustoimintaa. Suunnitelmassa kartoitetaan sijoittajan taloudellinen alkutilanne, ajalliset tavoitteet ja riskinsietokyky. Näin tiedetään jatkuvasti, kuinka paljon ja mihin säästöjä kannattaa sijoittaa. Koska suunnitelma voi elämäntilanteen mukana muuttua, se kannattaa täyttää joko lyijykynällä tai sähköisesti.

1. Budjetti

Sijoittaja tarvitsee ylijäämäisen budjetin, jotta hänelle jää varoja sijoittamiseen. Kuluttaminen alle tulojen harvoin onnistuu ilman huolellista oman talouden suunnittelua. Tulo- ja menobudjetilla voi ennakoida tulojaan ja kontrolloida kulutustaan. Tässä on sekin etu, että budjetoimalla kulutustaan rahaa menee vähemmän turhiin hankintoihin. On myös tärkeää seurata budjettia, jotta se toteutuu käytännössä (voit käyttää seurantaan kurssin sähköistä taulukkoa).

Älä tee itsellesi liian tiukkaa budjettia, sillä tällaista suunnitelmaa on vaikea noudattaa. Sijoittamisen tarkoitus ei ole kituuttaminen vaan elämänlaadun parantaminen. Hyvä idea on säästää sen verran, ettei se juurikaan tunnu arjessa. Usein sijoittajat pyrkivät säästämään noin 10–20 % nettotuloista. Säästämistä on helpointa kasvattaa silloin, kun tulot nousevat, sillä totutusta kulutuksesta karsiminen on useimmille hankalaa.

Nettotulot (€/kk)

Palkka: _____

Pääomatulot: _____

Tuet: _____

Muut tulot: _____

Yhteensä: _____

Menot (€/kk)

Asuminen: _____

Ruoka: _____

Auto/Liikenne: _____

Vaatteet: _____

Harrastukset: _____

Vapaa-aika: _____

Muut menot: _____

Yhteensä: _____

Pakolliset menot: _____

Laske (€/kk)

Tulot yhteensä: _____

Menot yhteensä: _____

Yli/alijäämä: _____

Sijoitettavaksi: _____

(prosentteina nettotuloista: _____%)

(prosentteina ylijäämästä: _____%)

Omat muistiinpanot budjetista:

2. Tase

Talouden tasekirja kertoo, kuinka paljon sijoittajalla on varoja ja kuinka paljon velkaa. Kuluva käyttöomaisuutta kuten autoa tai venettä ei lasketa tässä varallisuudeksi. Mitä vahvempi talous, sitä paremmin sietää riskiä ja selviää taloudellisista vastoinkäymisistä. Mikäli sinulla on korkeakorkoista velkaa tai taloudelliset puskurit puuttuvat, ei sijoittaminen osakkeisiin ole todennäköisesti järkevää. Taloudellista tilannetta pitääkin aina tarkastella kokonaisuutena, jotta sitä voidaan hoitaa tarkoituksenmukaisesti.

Varat

Oma asunto _____
Muut asunnot _____
Metsä ja maa _____
Käteinen/tili _____
Sijoitukset _____
Muu omaisuus _____

Velat

Asuntolaina _____
Autolaina _____
Luottokortti _____
Muut lainat _____

Varat yhteensä: _____

Velat yhteensä: _____

Nettovarallisuus (varat - velat): _____ euroa

Velkojen osuus varallisuudesta: _____ %

Velkojen osuus vuoden nettotuloista*: _____ %

Velkojen hoitokulut / kk: _____ euroa

*) Suomen pankin mukaan kotitalous on ylivelkaantunut, jos sillä on nettovelkaa yli viisi kertaa käytettävissä olevien vuositulojen verran. 30 000 euroa nettona vuodessa tienaa olisi siis ylivelkaantunut, jos hänellä olisi asuntolainaa ja muita velkoja yli 150 000 euron arvosta.

Toinen ylivelkaantumisen mittari on kuukausittain lainanhoitokuluihin menevä osuus palkasta. Jos yli 40 % tuloista menee lyhennyksiin ja korkoihin, ollaan jo vahvasti riskirajoilla.

3. Puskurit ja riskitekijät

Taloudelliset puskurit auttavat selviämään vastoinkäymisistä, kuten yllättävistä kuluista tai työttömyydestä. Taloudelliset puskurivarat tulee pitää käteisenä (pankkitilillä) tai matalariskisissä sijoituksissa, jotka on helppo nopeasti realisoida käteiseksi. Näin sijoittaja ei joudu myymään esimerkiksi osakkeitaan huonoon aikaan, jolloin niiden arvo voi olla hetkellisesti romahtanut. Hyvä idea on laittaa puskurivarat erilliselle tilille, jotta niitä ei kuluta huolimattomasti tai maksukortin päätyessä väärin käsiin omaisuus on turvattu.

Puskurit tulee mitoittaa suhteessa riskitekijöihin. Mitä suurempi riski työttömyydestä tai tulojen romahtamisesta, sitä enemmän tarvitaan varoja turvaksi. Esimerkiksi yrittäjä tarvitsee suuremmat taloudelliset puskurit kuin valtion virkamies, jonka työsuhde on hyvin suojattu. Vastaavasti perheellinen henkilö tarvitsee enemmän turvaa kuin yhä vanhempiensa luona elävä lukiolainen. Elämäntilanne voi kuitenkin muuttua, ja siksi riskitekijöitä tarkasteltaessa pitää katsoa tulevaisuuteen.

Omat taloudelliset puskurit: _____ euroa

Kuinka monta kuukautta selviäisit näillä varoilla ilman minkäänlaisia tuloja*? ____ kk

*Taloudelliset puskurit ovat yleensä riittävät, jos niillä selviää 2–4 kk.

Millaisia taloudellisia riskejä tai suuria kuluja sinulle on tulossa seuraavan viiden vuoden aikana?

Onko muita talouteesi liittyviä asioita, jotka pitäisi huomioida?

Riittävätkö varasi näistä selviytymiseen?

Mikäli puskurit ovat liian alhaiset, kannattaa tehdä suunnitelma niiden kartuttamiseen. Voit laittaa esimerkiksi 10 % nettotuloistasi erilliselle tilille, kunnes puskurit ovat riittävät.

4. Tavoitteet

Tavoitteiden kirjaaminen ylös on ratkaisevaa onnistuneelle sijoittamiselle. Tavoitteet ylläpitävät motivaatiota ja ne auttavat toimimaan johdonmukaisesti myös silloin, kun esimerkiksi pörssissä rytysee tai osakkeiden arvot ovat poikkeuksellisen korkealla. Lyhyen aikavälin arvovaihteluilla ei ole merkitystä, jos aiot tulouttaa sijoituksiasi vasta vuosikymmenten päästä. Tavoitteiden avulla voit myös laskea, miten sinun tulee toimia saavuttaaksesi ne. Tavoitteet auttavat hahmottamaan, kuinka paljon sinun tulee säästää kuukausittain, ja millaisiin omistuseräluokkiin säästöt kannattaa sijoittaa.

Tavoitteita voi olla useampia. Pitkän aikavälin tavoitteiden lisäksi kannattaa laatia itselleen välitavoitteita. Näin motivaatio säilyy paremmin. Esimerkiksi pitkän aikavälin tavoite voisi olla 100 000 euron osakesalkku 50-vuotiaana, joka tuottaa pääomatuloja 500 euroa kuukaudessa. Tämä onnistuu, jos säästää 70 euroa kuukaudessa ja saa 7 %:n tuoton sijoituksille 17-vuotiaasta lähtien (sijoitusaika yhteensä 33 vuotta). Sen voi jakaa pienempiin tavoitteisiin seuraavalla tavalla:

Ikävuosi	Tavoite
18	840 euroa
19	1 740 euroa
20	2 700 euroa
25	8 500 euroa
30	17 000 euroa
40	45 000 euroa
50	100 000 euroa

Välitavoitteet tukevat motivaatiota ja suunnitelman toteutumista. Tavoitteisiin voi sisällyttää myös sijoitusten realisoimiseen liittyviä yksityiskohtia. Voit esimerkiksi antaa itsellesi luvan kuluttaa 20 % kertyneistä säästöistä jokaisen kalenterivuoden päätteeksi. Tai sitten voit suunnitella käyttäväsi puolet säästöistä 20-vuotiaana matkustamiseen, 25-vuotiaana auton hankintaan ja 30-vuotiaana ensimmäiseen asuntoon.

Muista, että mahdollisista tuotoista pitää maksaa pääomaveroa, ja että sijoitusten varhainen tulouttaminen heikentää korkoa korolle -efektiä.

SIJOITUSAIKA

TAVOITTEET

0–3 vuotta

3–7 vuotta

7–15 vuotta

15–30 vuotta

5. Riskinsietokyky

Sijoittamisessa riski ja tuotto korreloivat keskenään. Jos haluaa sijoituksilleen hyvää tuottoa, on siedettävä myös suurempaa riskiä. Käytännössä riski tarkoittaa tuottojen ja arvostusten vuosittaista vaihtelua. Mitä suuremmalla todennäköisyydellä ja mitä enemmän tuotto vaihtelee, sitä riskialttiimpi sijoituskohte. Osakemarkkinoilla riskiä voi hallita hajauttamalla sijoituksiaan, mutta siltä ei voi välttyä. Ei ole ollenkaan tavatonta, että maailmanlaajuisesti osakkeiden arvo romahtaa jopa 50 % yhden vuoden aikana. Nousukautena riskin todellisuus helposti hämärtyy, mutta laskukautena se paljastaa rumat kasvonsa sijoittajille.

Jotta voi valita itselleen sopivia sijoituskohteita, täytyy kartoittaa oma taloudellinen riskinsietokyky. Pitkällä tähtäimellä riskin ottaminen kannattaa, mutta tämä on hyvin henkilökohtaista. Kaikki eivät kestä pääomassa tapahtuvia voimakkaita heilahteluita. Yleensä nuoret sietävät riskiä paremmin kuin vanhat, sillä heillä on enemmän sijoitusvuosia edessä eli aikaa odottaa. Hyvä riskinsietokyky tarkoittaa käytännössä sitä, että kykenee odottamaan vuosia – mahdollisesti jopa seitsemän vuotta – ennen kuin alkaa myymään omistuksiaan.

Seuraavilla kysymyksillä voi selvittää omaa riskinsietokykyään:

Kuinka monta vuotta olet sijoittanut? _____

Onko sijoitustesi arvo koskaan tippunut yli 30 %?

kyllä / ei

Miten reagoit/reagoisit tällaisessa tilanteessa?

myyn kaiken (et siedä riskiä)

myyn osan (siedät maltillisesti riskiä)

en tee mitään (pysyt suunnitelmassasi, hyvä riskinsietokyky)

ostan enemmän (viihdyt riskin kanssa)

Mikä on sijoitushorisonttisi? Milloin aiot myydä sijoituksesi?

yli 7 vuotta (75–100 % osakepaino)

3–7 vuotta (n. 25–75 % osakepaino)

0–3 vuotta (osakkeisiin sijoittaminen ei ole mielekästä)

Kuinka paljon haluat sijoituksillesi korkoa/tuottoa?

7 % tai enemmän / siedät yli 50 % tappiot (100 % osakepaino)

5–7 % / siedät 25–50 % tappiot (n. 75 % osakepaino)

3–5 % / siedät 10–25 % tappiot (n. 50 % osakepaino)

0–3 % / et siedä tappioita (0 % osakepaino)

6. Riskin hallinta ja sijoituskohteiden valinta

Riskejä hallitaan poimimalla sijoitussalkkuun (eli portfolioon) sijoittajan tavoitteisiin sopivia sijoituskohteita. Sijoitussalkun koostumus määrittää sekä odotettavissa olevan tuoton että siihen liittyvät riskit. Tyypillisesti riskialttiimmat omaisuusluokat tuottavat pitkällä tähtäimellä paremmin.

Riski	Omaisuusluokka
KORKEA	Osakkeet
	Kiinteistöt
	Joukkovelkakirjat
VÄHÄINEN	Käteinen / pankkitili

Hajauttamalla voidaan pienentää sijoitussalkun kokonaisriskiä ilman, että keskimääräinen tuotto-odotus kärsii. Järkevä sijoittaja pyrkii aina suhteuttamaan riskit suhteessa tavoiteltavaan tuottoon. Sanotaan, että ”hajauttaminen on sijoitusmarkkinoiden ainoa ilmainen lounas.” Hajauttamista voidaan tehdä omaisuusluokkien välillä ja niiden sisällä. Eri omaisuusluokkiin hajauttaminen pienentää riskiä merkittävästi, mutta voi syödä tuottoja. Osakkeiden kohdalla hajauttamista voi toteuttaa sijoittamalla erilaisiin yrityksiin, jotka toimivat eri toimialoilla, eri maissa ja eri markkinoilla. Markkinariskiä voi pienentää hajauttamalla hankinnat eri ajankohtiin.

Hyvä sijoitussuunnitelma sisältää harkitun näkemyksen salkun hajautuksesta. Älä kuitenkaan koskaan sijoita rahojasi sellaisiin arvopapereihin (esim. johdannaisiin tai rahastoihin), joita et ymmärrä tai tunne riittävän hyvin.

Sallitut sijoituskohteet

	Kyllä	Ei	En tunne
Rahastot (kehittyneet maat)	Y	Y	Y
Rahastot (kehittyvät maat)	Y	Y	Y
Kotimaiset osakkeet	Y	Y	Y
Ulkomaiset osakkeet	Y	Y	Y
Listamattomat osakkeet	Y	Y	Y
ETF:t	Y	Y	Y

Johdannaiset	Y	Y	Y
Sijoitusasunnot	Y	Y	Y
Kulta	Y	Y	Y
Kryptovaluutat	Y	Y	Y
Taide, keräilytuotteet	Y	Y	Y
Sijoitusvakuutukset	Y	Y	Y
Muut sijoituskohteet:			
_____	Y	Y	Y
_____	Y	Y	Y
_____	Y	Y	Y

Aikahajautus ja kuukausisäästäminen

Miten aiot hajauttaa kertaostokset, kun sijoitettava summa on suurempi kuin _____ €?

Sijoitat tällä hetkellä _____ €/kk. Tämä on _____% nettotuloistasi.

Millä tavoin ja missä tilanteissa aiot muuttaa kuukausisäästämistäsi seuraavan 3 vuoden aikana?

Sijoituskohteiden valinta

Kun sijoitat suoraan osakkeisiin, kuinka tärkeitä ovat seuraavat kriteerit sinulle asteikolla 1–5 (1 = merkityksetön, 5 = erittäin tärkeä)? Merkitse viiva, jos et ymmärrä, mistä kriteerissä on kyse.

Kriteeri	Painoarvo
Yhtiö on nyt kannattava	_____
Osinkoa maksetaan	_____
Megatrendit suosivat toimialaa	_____
Large Cap	_____
Mid Cap	_____
Small Cap	_____
Yhtiön liikevaihto kasvaa	_____
Yhtiö on ollut kannattava jo pitkään	_____
Liiketoiminnan eettisyys	_____
P/E-luku	_____
P/B-luku	_____
EV/EBIT	_____
P/E x P/B -luku	_____
Osinkotuotto	_____
Pääoman tuottoaste (ROE)	_____
Omavaraisuusaste	_____
Velkaisuusaste	_____
Yrityskulttuuri	_____
Muita kriteereitä:	
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Tavoiteltava eri osakkeiden lukumäärä salkussa: _____ kpl
Yksittäisen osakkeen enimmäispaino* salkussa: _____ %
Yksittäisen osakkeen minimipaino* salkussa: _____ %

*Suositusten mukainen enimmäispaino on 15 % ja minimipaino 2 %.

Kun sijoitat rahastoihin, millä kriteereillä valitset ne?

7. Seuranta

Sijoitussuunnitelmasta ei ole hirveästi hyötyä, ellei sitä päivitetä ja sen toteutumista seurata säännöllisesti. Voit käyttää seuraamiseen joko opettajan jakamaa sähköistä työkalua tai sitten seuraavalta sivulta löytyvää yksinkertaista paperiversiota, joka kattaa lukion ensimmäiset kolme vuotta.

	Tulot		Säästöt		Sijoitukset	
	arvioitu €/kk	toteutunut €/kk	arvioitu €/kk	toteutunut €/kk	euroa yht. €	tuotto %
10/2020						
11/2020						
12/2020						
1/2021						
2/2021						
3/2021						
4/2021						
5/2021						
6/2021						
7/2021						
8/2021						
9/2021						
10/2021						
11/2021						
12/2021						
1/2022						

2/2022						
3/2022						
4/2022						
5/2022						
6/2022						
7/2022						
8/2022						
9/2022						
10/2022						
11/2022						
12/2022						
1/2023						
2/2023						
3/2023						
4/2023						
5/2023						